

Afdelingen for Undervisning
og Dagtilbud

Frederiksholms Kanal 25
1220 København K
Tlf. 3392 5000
Fax 3392 5302
E-mail uvm@uvm.dk
www.uvm.dk
CVR nr. 20-45-30-44

Hovedresultater fra de første rapporter i evaluerings- og følge- forskningsprogrammet til folkeskolereformen

17. november 2015
Sags nr.:
045.29Q.351

Baggrund

Om evaluerings- og følgeforskningsprogrammet til folkeskolereformen.

I dette notat præsenteres hovedresultater fra de første rapporter i evaluerings- og følgeforskningsprogrammet.

Der er tale om følgende fire rapporter:

1. Statusrapport om elevernes syn på erfaringer med den nye folkeskole. Rapporten er udarbejdet af SFI og analyserer cirka 16.300 elevers besvarelser fra foråret 2015 om deres velbefindende, oplevelse af undervisningen samt eksterne aktiviteter (åben skole) og motion. I rapporten er der endvidere særlige analyser af elevernes oplevelser med lektier og faglig fordybelse.
2. Statusrapport om den længere og mere varierede skoledag. Rapporten er udarbejdet af KORA og analyserer besvarelser fra cirka 3.000 lærere/pædagoger fra foråret 2015 om den længere og mere varierede skoledag, herunder ro og orden, brug af Fælles Mål og læringsmål, undervisningsformer, undervisningsfokus, feedback til eleverne, teamsamarbejde samt pædagogisk faglig sparring.
3. Statusrapport om skoleledelse. Rapporten er udarbejdet af SFI og har fokus på skoleledernes implementering og oplevelse af den nye folkeskole. Rapporten analyserer besvarelser fra foråret 2011, efteråret 2013, foråret 2014 og foråret 2015. Bortset fra undersøgelsen i 2014 er alle lederundersøgelserne landsdækkende. Desuden undersøges det pædagogiske personales syn på skoleledelse i 2014 og 2015 baseret på svar fra ca. 3.000-4.000 lærere.
4. Statusrapport om de pædagogiske medarbejders oplevelser og erfaringer med den nye folkeskole. Rapporten er udarbejdet af KORA og giver via kvantitative og kvalitative analyser fra 21 skoler i 6 kommuner dybdegående indsigt i, hvordan særligt det

pædagogiske personale, men også skolelederne, oplever den nye folkeskole knap ét år efter indførelsen af reformen og de nye arbejdstidsregler. Undersøgelsen er igangsat efter parternes ønske om at sætte særligt fokus på de pædagogiske medarbejderes oplevelser og erfaringer i det første år med folkeskolereformen, herunder i relation til målet om at folkeskolereformen skal styrke tilliden til de fagprofessionelle i skolen.

1. Elevernes syn på den nye folkeskole

Trivsel og faglig deltagelse

- Den overordnede konklusion er, at størstedelen af eleverne i folkeskolen trives rigtigt godt i skolen, og at mange udviser interesse for de faglige aktiviteter i skolen.
- Der er imidlertid interessante kønsforskelle, idet drengene er glattere for deres klasse og i højere grad føler, at de hører til på skolen. Pigerne udviser til gengæld større interesse for de faglige aspekter af skolen. Elevernes svar peger nemlig i retning af, at pigerne hører mere efter i timerne, deltager mere i gruppearbejde, keder sig mindre i timerne og laver flere lektier sammenlignet med drengene.
- Generelt har forældrenes økonomiske og uddannelsesmæssige baggrund begrænset betydning for elevernes besvarelser inden for de fleste emner. Analysen viser, at forældrenes uddannelsesbaggrund ikke ser ud til at have betydning for elevernes faglige interesse hos de ældste elever på 9. klassetrin. Forældrebaggrund har dog en vis betydning for eleverne på 5. og 7. klassetrin.

Relation til lærere og interesse for undervisningen

- 4 ud af 5 elever føler i høj grad, at de har en god relation til deres lærer, og halvdelen af eleverne er i høj grad tilfredse med undervisningens tilrettelæggelse og indhold.
- Der er en tendens til, at de ældre elever er lidt mere kritiske end de yngre.

Fysisk aktivitet (motion og bevægelse)

- Elevbesvarelserne viser tydeligt, at jo ældre eleverne er, desto mindre fysisk aktive er de i skolen.
- Derudover er drengene klart mere fysisk aktive end pigerne i skolen, og denne kønsforskel øges med alderen.
- Børnene er – efter eget udsagn – væsentligt mere fysisk aktive i deres fritid end i skolen. De store køns- og aldersforskelle, der findes for fysisk aktivitet i skolen, findes stort set ikke for fysisk aktivitet i fritiden.
- Piger, elever med anden etnisk baggrund og elever, der ikke bor sammen med begge forældre, er overrepræsenteret i denne gruppe af elever, som ikke er særlig fysisk aktive hverken i eller uden

for skolen. Ligeledes er elever, der i mindre grad trives i skolen og i mindre grad interesserer sig fagligt for skolen, overrepræsenteret i gruppen af fysisk inaktive elever.

Den åbne skole

- Eleverne oplever generelt ikke, at der foregår særligt mange eksterne aktiviteter som fx ture uden for skolen, undervisningsforløb uden for skolens almindelige rammer eller besøg af en voksen udefra, der medvirker i undervisningen.
- Særligt de ældste elever oplever, at der er få eksterne aktiviteter.

Lektiehjælp

- Elevbesvarelserne peger på, at de frivillige lektiecaféer ikke har været en central ressource for særligt mange elever, da de blev adspurgt i skoleåret 2014/15. 7 ud af 10 elever svarede i foråret 2015, at de i løbet af en normal uge slet ikke bruger eller bruger mindre end én time på at lave lektier i lektiecaféen.
- Undersøgelsen viser imidlertid også en stor skævvridning i forhold til, hvilken hjælp eleverne kan få derhjemme:
 - Blot 58 pct. af de elever, hvis forældres højeste uddannelse er grundskolen, svarer, at de er enige i, at de kan få hjælp til lektierne derhjemme. Til sammenligning svarer 86 pct. af eleverne, hvis forældre har en videregående uddannelse, det samme.
 - Mens ca. 80 pct. af de etnisk danske elever er enige i, at de kan få hjælp til lektierne fra en af deres forældre, gælder det kun for 56 pct. af eleverne med anden etnisk baggrund end dansk.
- De fleste elever oplever, at der er en voksen til stede i lektiecaféen, der kan hjælpe med lektierne, hvis der er behov for det. Ligesom med flere af de øvrige temaer er de ældre elever lidt mere kritiske end de yngre.

2. Kortlægningsrapport om den længere og mere varierede skoledag

Trivsel og faglighed

Der er klart større fokus på faglighed i undervisningen, jo ældre eleverne er, og et større fokus på trivsel, jo yngre eleverne er.

Fysisk aktivitet (motion og bevægelse)

Lærerne i indskolingen anvender i højere grad motion og bevægelse i undervisningen sammenlignet med lærerne i udskolingen. Der er desuden en klar tendens til, at lærerne i indskolingen også har de bedste erfaringer hermed, idet de i højere grad vurderer, at motion i undervisningen bidrager til elevernes læringsparathed.

Ro og klasseledelse

Lærerne i udskolingene oplever en højere grad af ro og klasseledelse sammenlignet med lærerne på mellemtrinnet og i indskolingene.

Undervisningsdifferentiering

Dansklærerne varierer i højere grad undervisningen end matematiklærerne, og der undervisningsdifferentieres i højere grad i indskolingene end på mellemtrinnet og i udskolingene.

Den åbne skole

Dansklærerne inddrager i højere grad end matematiklærerne miljøet uden for skolen som en del af undervisningen. Det gælder både med hensyn til besøg udefra på skolen, elevbesøg uden for skolen og tilrettelæggelse af undervisningen på steder uden for skolen.

IT i undervisningen

Dansklærerne anvender hyppigere IT i undervisningen end matematiklærerne, og IT anvendes generelt hyppigere i undervisningen, jo ældre elever er.

3. Kortlægning af skoleledelse*Autonomi og kommunal målstyring*

- Ifølge næsten halvdelen af skolelederne anvender deres kommune i 2015 en form for målstyring af skolerne ved at fastlægge indikatorer for kommunens mål for elevernes faglige niveau (læring) og trivsel. Det er ifølge skolelederbesvarelser en stigning i forhold til tidligere. Skolelederne angiver ligeledes, at deres egen indflydelse på skolens faglige mål og undervisningsmetoder er lavere i 2015 end besvarelserne viste i 2011. Skolelederne tilkendegiver desuden, at deres autonomi (særligt i forhold til kommunen) er mindre i 2015 end i 2011.

Arbejdstid

- Skolelederne arbejder i gennemsnit to timer mere om ugen i 2015 end i 2011.
- Relativt bruger lederne især mere tid til ”anden administrativ ledelse”, der bl.a. omfatter fordelingen af lærernes arbejdstid og skemalægning. I 2015 bruger skolelederne til gengæld forholdsvis mindre tid på at undervise, ligesom de bruger mindre tid på økonomisk ledelse. De bruger uændret tid på pædagogisk og strategisk ledelse.

Skolernes mål- og resultatstyring

- Skolernes opstilling af mål synes svækket lidt efter indførelsen af folkeskolereformen. Ifølge skolelederne har skolerne en meget høj prioritering af såvel elevernes læring og færdigheder, motive-

ring og forberedelse af eleverne til en ungdomsuddannelse som sikring af elevernes trivsel og sociale udvikling. Ifølge besvarelsenerne er elevernes trivsel og sociale udvikling – samt skoleledernes forventninger til elevernes læring – foreløbig blevet lidt nedprioriteret absolut set.

- Skolerne anvender et bredt spektrum af evalueringsredskaber til at vurdere målopfyldelse, og anvendelsen af disse redskaber stiger fra 2011 til 2015.
- Derudover bruger skolelederne i høj grad information om elevernes faglige resultater (læring) i forbindelse med forskellige typer af opfølgingsbeslutninger, og brugen af sådanne resultatinformationer til opfølgning stiger lidt fra 2014 til 2015.

Kompetenceudvikling

- Langt de fleste – og en stigende andel af – skolelederne har deltaget i enten en diplomuddannelse eller en masteruddannelse.
- Mange og flere ledere end tidligere deltager også i korte skolelederskursus, herunder særligt om folkeskolereformens opgaver, typisk af 1 til 5 dages varighed.
- Skolelederne tilkendegiver i 2015, at de i nogen grad føler sig rustet til at løse de opgaver, der følger med reformen.

Personaleledelse

- Skolelederne har stor tillid til, at lærerne gør deres bedste, men et stigende mindretal af lederne vurderer imidlertid, at en mangel på kvalificerede lærere hæmmer en optimal undervisning på skolen i øjeblikket.
- Skolelederne anvender i højere grad fagspecifikke og individuelle kriterier ved fordelingen af lærernes undervisningstid fra 2014 til 2015. Dog blev disse kriterier også tidligere anvendt i betragteligt, omend lidt mindre, omfang.

Pædagogisk ledelse

- 84 pct. af skolelederne giver udtryk for, at de er involveret i pædagogiske ledelsesopgaver.
- Endnu flere mellemledere, som fx afdelingsledere, end skoleledere involverer sig ligeledes i pædagogiske ledelsesopgaver (på ca. 90 pct. af skolerne). Derefter kommer anvendelse af undervisningsteam til pædagogiske ledelsesopgaver (76 pct.) samt anvendelse af vejledere/konsulenter til disse ledelsesopgaver (70 pct.).
- Der har været et mindre fald i omfanget af generel pædagogisk ledelse (generel involvering i drøftelser af undervisningens indhold og metoder med lærerne), mens den specifikke pædagogiske ledelse (implementering af de særlige pædagogiske metoder i folkeskolereformen) er øget.

- Der er sket et fald i antallet af forskellige teamformer. Men der har samtidig været en mindre stigning i undervisernes deltagelse i forskellige pædagogiske læringsfællesskaber.

Ekstern ledelse

- Skoleledelserne har fået hyppigere kontakt med kommunen, men de oplever ikke nogen ændring i kvaliteten heraf.
- I gennemsnit er skolerne nogenlunde tilfredse med den støtte, som kommunen giver til implementeringen af folkeskolereformen på skolen.
- Fra et lavt udgangspunkt sker der også en udbygning af ledernes kontakt med aktører i ”lokalsamfundet”, herunder ungdomsskolen, lokale kunst-, musik- og kultur-, folkeoplysnings- og idrætsinstitutioner og -foreninger.

Forandringsledelse

- Skolelederne angiver en relativ høj og stigende grad af forandringsledelse vedrørende gennemførelsen af reformen på de fleste parametre. Der synes at være en stor forandringsparathed, idet både skolelederne og underviserne i 2015 i forholdsvis høj grad giver udtryk for, at det er nødvendigt at ændre den hidtidige folkeskole for at opnå bedre læring og trivsel.
- Skolelederne har i nogen og stigende grad involveret personalet i gennemførelsen af reformen på skolen.

Folkeskolereformens potentiale

- De fleste skoleledere tilkendegiver, at folkeskolereformen vil føre til en bedre folkeskole.
- Underviserne er mere skeptiske end lederne og mener, at reformen (kun) ”i nogen grad” vil føre til en bedre folkeskole. Underviserne er ifølge denne undersøgelse dog blevet mere positive over for reformen fra 2014 til 2015.

4. De pædagogiske medarbejderes erfaringer og oplevelser med den nye skoledag

Implementering af folkeskolereform og arbejdstidsaftaler

- Det første skoleår med effektivering af folkeskolereformen og arbejdstidsreglerne har været dynamisk og foranderligt. Både skoleledelsen og det pædagogiske personale har værdsat de løbende og nødvendige tilpasninger, da de har været med til at gøre implementeringen mere håndterbar i praksis.
- Mange skoleledere, lærere, pædagoger og skolebestyrelsesformænd har oplevet et turbulent første skoleår efter folkeskolereform og ændrede arbejdstidsregler.
- Skolerne har lavet forandringer undervejs, eller de har allerede ved skoleårets start planlagt mulighed for tilpasninger i løbet af

skoleåret. Både skoleledelsen og det pædagogiske personale har værdsat de løbende og nødvendige tilpasninger, da de har været med til at gøre implementeringen mere håndterbar i praksis.

Omvendt giver konstante forandringer også en vis usikkerhed i forhold til, hvordan skoledagen ser ud.

- Implementering af folkeskolereformen og arbejdstidsregler foregår stadig, og den har været styret af en pragmatisk tilgang, hvor noget er prioriteret før andet.

Nye elementer og undervisningen

- Der er forskellige erfaringer med de nye elementer, og implementeringen har været præget af pragmatisme, hvor man har koncentreret sig om bestemte områder.
- Det pædagogiske personale ser et potentiale i mange af reformens elementer, som, de oplever, er i god tråd med den udvikling, som allerede var i gang på skolerne. Men usikkerheden omkring indholdet af reformens delelementer har udfordret oversættelse til praksis.
- Som årsag angives, at flere dele af reformen har været uklart defineret (fx motion og bevægelse, faglig fordybelse og lektiehjælp og åben skole), og der har været forskelligt erfaringsgrundlag på skolerne.
- Lærerne er særligt positive over for målstyret undervisning (særligt de steder, hvor de allerede før reformen har arbejdet systematisk med det) og oplever, at det bidrager positivt til undervisningens kvalitet og elevernes læring. Der ses potentialer ved de fleste dele af reformen, herunder særligt den læringsmålstyrede undervisning.

Udfordringer med forberedelse

- De pædagogiske medarbejdere oplever store udfordringer ved at finde tid og plads til forberedelse af undervisningen. Flere lærere har oplevet at møde uforberedte op til undervisningen, at de ikke har tid til at give eleverne tilstrækkelig feedback på hjemmeopgaver (i ordentlig tid), og at der har været mindre tid til uforudsete opgaver som forældrehenvendelser m.m.
- På mange skoler har lærerne desuden manglet sammenhængende forberedelsestid, idet der har været afsat ½-1 time til forberedelsestid fordelt ud over ugen mellem undervisningstimer.
- Enkelte lærere har forsøgt sig med nye former for forberedelse, og på nogle skoler (med flere klasser på samme klassetrin) har man forsøgt sig med, at lærerne skifter klasse og gennemfører den samme undervisning to gange.
- Skolelederne anerkender generelt, at lærerne oplever, at de mangler forberedelsestid. Af de 21 skoleledere, der er interviewet, nævner flere, at de oplever, at lærernes forberedelsestid er til-

strækkelig. Det handler efter deres opfattelse om, at forberedelsen skal tænkes anderledes end hidtil.

- Særligt på skoler med fuld eller næsten fuld tilstedeværelse har man skulle vænne sig til de nye arbejdsforhold.
- Der er blandede erfaringer med den øgede tilstedeværelse. Nogle lærere fremhæver, at det er blevet lettere at planlægge møder med andre lærere. På den anden side føler de fleste lærere sig presset af den kortere tid til forberedelse og den manglende fleksibilitet som følge af tilstedeværelsen på skolen.

Pædagogernes rolle på skolen

- Pædagogerne oplever, at folkeskolereformen understøtter deres pædagogiske kompetencer, og de finder det motiverende at samarbejde med lærerne, ligesom nogle motiveres af mulighederne for at indgå mere aktivt i børnenes skoledag.
- Men pædagogerne oplever samtidig, at de nye rammer er en udfordring for dem. For det første har en række pædagoger skullet varetage helt nye opgaver, såsom understøttende undervisning, der stiller krav til blandt andet klasseledelse, faglige kompetencer m.m. For det andet er skolernes fritidstilbud udfordret af den længere skoledag, der indebærer, at flere elever meldes ud af fritidstilbuddene, og at pædagogerne har mindre tid til at arrangere aktiviteter for eleverne efter skole.
- Der er generelt blandt skoleledere, lærere og pædagoger en bekymring om pædagogernes kompetencer og nye opgaver og roller (særligt på mellemtrin og udskoling).

Samarbejde

- Erfaringerne med samarbejdet har været blandede. Særligt har det været svært for pædagogerne at blive inddraget i skoledagen, hvis der ikke har været tid til sparring og koordinering med lærerkollegerne.
- Der er stor forskel på, hvorvidt lærerne oplever, at reformen og arbejdstidsreglerne har styrket deres samarbejde med andre lærere. Mange lærere oplever udfordringer i forhold til samarbejdet, eksempelvis fordi de selv underviser, mens de øvrige i teamet har forberedelse og omvendt, mens andre oplever, at den øgede tilstedeværelse muliggør en tættere koordination.

Skoleledere og bestyrelsesformænd

- Skolelederne oplever ikke, at de med folkeskolereformen har fået større indflydelse på skolen, men at de altid har haft stor indflydelse – også før reformen.
- De ledere, som har formået at reducere kompleksiteten og definere indholdet, synes at have fået mere tilfredse og motiverede medarbejdere.

- Skolebestyrelserne har primært brugt det første skoleår på at følge implementeringen af folkeskolereformen. Enkelte steder har man vedtaget principper for det fremtidige arbejde i skolebestyrelserne, men de fleste bestyrelser har ikke nået dette. I det kommende skoleår forventer skolebestyrelserne imidlertid at færdigarbejde principper på udvalgte områder.